Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap 125 jaar

Eene goede zaak aangeprezen. Zo luidde de titel van het artikel in de Militaire Spectator, waarin in 1865 de oprichting van de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap werd aangekondigd. Na informatie over de doelstellingen van de Vereniging te hebben verstrekt, sloot het artikel met de woorden:

Wij ijveren ten zeerste voor de goede bedoelingen dier Vereniging; we doen dit met vol vertrouwen, te meer omdat de namen der oprigters ons borg spreken voor het nut, dat eene vereniging, onder eene leiding als de hunne, noodwendig moet stichten.

Weinig lezers van toen zullen hebben vermoed dat 125 jaar later de Vereniging en de Militaire Spectator niet alleen nog zouden bestaan, maar tevens zeer nauw met elkaar zouden zijn verbonden.

De Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap werd op 6 mei 1865 door veertien officieren en twee oud-officieren in Den Haag opgericht. De doelstelling was „Onderlinge oefening in de Krijgswetenschap en meer bepaald algemene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken". Het lidmaatschap stond open voor officieren van alle rangen en „beschaafde" burgers. Voorlichting van de burgerij over defensieaangelegenheden vormde dan ook een belangrijk deel van de activiteiten van de vereniging. De toenmalige minister van oorlog, kolonel der artillerie J.W. Blanken, was allesbehalve gelukkig met de oprichting van de nieuwe vereniging, omdat zulks was geschied uit onvrede met het defensiebeleid. De krijgsmacht werd verwaarloosd en de burgerij was nauwelijks in defensieaangelegenheden geïnteresseerd. Binnen het officierskorps gistte het overigens al enkele jaren. In tijdschriftartikelen en brochures werd het defensiebeleid over de hekel gehaald. Dat ging dermate „hardhandig" dat de minister van oorlog „op uitdrukkelijk verzoek van Zijne Majesteit" de schrijfactiviteiten van het officierskorps in 1862 trachtte terug te dringen door het uitvaardigen van de „schrijfcirculaire". Het was vergeefse moeite, want de publikaties bleven verschijnen.

In aanwezigheid van 94 leden werd op 6 oktober 1865 in Den Haag de eerste bijeenkomst van de nieuwe vereniging gehouden. Kapitein jhr. J.W. van Sypesteyn hield een voordracht, waarna er uitvoerig werd gediscussieerd. Hierbij trad vooral het latere bekende Tweede-Kamerlid T.J. Stieltjes op de voorgrond. Door de voorzitter van de vereniging, majoor der artillerie F.A.T. Delprat, werd tijdens de discussie naar voren gebracht dat de Nederlandse krijgsmacht zich te sterk op het Engelse militaire denken oriënteerde. Volgens hem moest er meer aandacht aan de ontwikkelingen in Duitsland worden besteed.

De vereniging voorzag kennelijk in een behoefte, want op 1 oktober 1866 waren er al 666 leden en in 1874 werd het eerste duizendtal overschreden; in 1890 waren het er zelfs meer dan tweeduizend.

Hoewel de vereniging in haar reglement had opgenomen dat kritiek op het defensiebeleid „steeds met betamelijkheid en waardeering van hooger standpunt" moest worden gevoerd, bleef Defensie vijandig ten opzichte van de vereniging. Doch langzamerhand keerde het tij. De defensieleiding kreeg meer waardering voor de vereniging terwijl het bestuur, zonder daarbij de kritische zin te verliezen, onnodige botsingen met het ministerie van oorlog probeerde te vermijden.

Volgens de statuten zou de vereniging haar doelstelling realiseren door het doen houden van voordrachten en discussies daarover. Van elke vergadering werden notulen opgemaakt, die als Verslag werden gepubliceerd. Vanaf 1876 werden de debatten woordelijk weergegeven. Langzamerhand kwam de voordracht echter meer op de voorgrond te staan. Aan de voorlichting over krijgszaken werd ook minder aandacht besteed. Deze ontwikkeling werd in de reglementswijziging van 1875 tot uitdrukking gebracht. ▷

De verhandelingen van de vereniging trokken de aandacht van de media en vormden vele malen onderwerp van gesprek tijdens de Kamerdebatten. Behalve door het laten houden van voordrachten probeerde de vereniging de studie in de krijgswetenschappen te bevorderen door prijsvragen. In 1886 werden er voor het eerst drie uitgeschreven. Al gauw bleek echter dat dit financieel niet haalbaar was. Een andere moeilijkheid was het vinden van geschikte onderwerpen. Daarom werd ervan afgezien en men ging over tot het uitgeven van, al dan niet vertaalde, artikelen uit buitenlandse militaire tijdschriften. Zo werden van 1892 tot 1902 jaarlijks vier tot vijf verhandelingen uitgegeven en werd de internationale militaire literatuur voor het Nederlandse officierskorps en andere belangstellenden beter toegankelijk gemaakt. Vanaf het verenigingsjaar 1902/03 verschenen de verslagen in het „Orgaan der Vereniging Ter Beoefening van de Krijgswetenschap". In 1968 werd de naam veranderd in „Mars in Cathedra" en kreeg het kwartaalblad een moderne vormgeving. In april 1988 verscheen het voor het laatst in die vorm en het wordt — uit kostenoverwegingen — sedert september 1988 circa viermaal per jaar als extra katern opgenomen in het voor de leden bestemde oplagedeel van de Militaire Spectator.

In navolging van von Löbells „Jahresberichte über die Veränderungen und Fortschritte im Militärwesen" werd vanaf 1905 een Wetenschappelijk Jaarbericht uitgegeven. Hierin waren artikelen op politiek en militair-wetenschappelijk gebied opgenomen, alsmede samenvattingen van publikaties uit de internationale militaire vakpers. De uitgave van het Orgaan en het Wetenschappelijk Jaarbericht werd in 1940 gestaakt. In 1947 verscheen het eerste naoorlogse Wetenschappelijke Jaarbericht. Evenals vóór de Tweede Wereldoorlog werd zeer nauw samengewerkt met de Hogere Krijgsschool. Het werd de gewoonte dat de directeur hiervan als redacteur optrad. Een en ander betekende niet dat de Koninklijke marine en de Koninklijke luchtmacht over het hoofd werden gezien. De vereniging bleef zich voor alle drie krijgsmachtdelen inzetten. In 1968 werd de uitgave van het Jaarbericht, hoofdzakelijk uit financiële overwegingen, gestaakt.

De verslagen van de Vereniging en de Wetenschappelijke Jaarberichten vormen thans een belangrijke historische bron voor het militair-wetenschappelijke denken in Nederland. Zij laten zien dat juist in tijden van verminderde defensie-inspanning de Vereniging grote activiteiten ontplooide. Binnen de vereniging zijn zeer veel vooraanstaande Nederlandse officieren actief geweest. Onder hen bevonden zich o.a. luitenant-generaal W.J. Knoop, S.C. Hojel, J.W. Bergansius en generaal C.J. Snijders. Uit de naoorlogse periode moeten worden genoemd de generaals M.R.H. Calmeyer, J.H. Couzy en D.A. van Hilten.

Eind 1971 besloot de toenmalige minister van defensie W. den Toom dat het beter was de uitgave van de Militaire Spectator door de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap te laten verzorgen. Op deze wijze werd het mogelijk gemaakt dat binnen het defensieapparaat op een verantwoorde en wetenschappelijke wijze defensievraagstukken aan de orde konden worden gesteld.

Na 125 jaar is de, inmiddels Koninklijke, Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nog steeds trouw aan haar oorspronkelijke beginselen. Regelmatig worden voordrachten georganiseerd die tot doel hebben de kennis van de krijgswetenschappen te verhogen en belangstelling voor de Nederlandse defensie te wekken. Door de Krijgswetenschapsprijs, jaarlijks toe te kennen voor de beste scripties van KMA en KIM draagt de vereniging bij tot het bevorderen van de belangstelling voor de krijgswetenschappen. Met min of meer hetzelfde doel wordt regelmatig de Militaire Spectator Legpenning* uitgereikt aan personen die zich op defensie-publicitair gebied bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt.

Door het samengaan van de Vereniging en de Militaire Spectator is het voortbestaan van de beoefening van de krijgswetenschappen in Nederland verzekerd. Het is te hopen dat velen de komende 125 jaar, evenals dat in het verleden het geval geweest is, de weg naar de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de Militaire Spectator zullen vinden. Evenals in 1865 is thans kennis van zaken over defensieaangelegenheden meer dan noodzakelijk.

* In 1982 ingesteld t.g.v. het 150-jarig bestaan van ons maandblad.